

זרע שמשון
רבי שמשון היים
ב"ר נחמן מיכאל נחמני זצ"ל
הבטיח למי שילמוד בספריו:
תשלומי חן וחסד ושלמא רבא
מן שבמא ועינים תראה בנים
ובני בנים כשתילי זיתים סביב
לשולחנכם, חכמים ונבונים
ובתים מלאים כל טוב, גם עושר
גם כבוד לא יסופו מזרעכם וכו',
בני חיי ומוזני טבי.

מלא העומר
רבי אריה לייב ב"ר משה
צינץ זצ"ל ביקש קודם
פטירתו שיתנו לו דף ורשם
בשאריות כוחותיו:
מי שישתדל בהדפסת ספרי אהיה לו
למליץ. וכו' הנח"ק רבי צדוק הכהן
מלובלין ח"ל: הבטיח הגאון שיעשה
טובה לכל המשתדלים והמסייעים
ברוצאת חיבוריו לאור, וכן היה באמת.
שעשה טובה לכולם.
(הקדמה למלא העומר)

אבני נזר
רבי אברהם ב"ר זאב
נחום בורנשטיין זצ"ל
הבטיח קודם פטירתו:
אם ילמדו בספרים שלי,
אהיה למגן ולעזר גם אחר פטירתי
ממש כמו בחיים.
(ארץ צבי להנה"ק מקודינגלוב עה"ת
עמוד רמ"ב) וכו' השם משמואל:
ובטח יהיה למליץ יושר
למיימנים בה

ילקוט סופר
רבי יוסף לייב ב"ר אליעזר
זוסמאן סופר זצ"ל
כתב בצוואתו למי שילמד או יפרסם דבריו
אני אטיב עמוהם להמליץ טוב בעדם
לפני אל חי, ואם יבואו על קברי
יתפללו ויאמרו איהו מזמורי תהלים
ג"כ אשתחוה גם אני לפני שמוע
קול בכיות עמו ישראל בהמנים
ואצטרף תפילתי עמהם
לשוב להם כל הימים

לב העברי
רבי עקיבא יוסף
ב"ר יחיאל שלעזינגר זצ"ל
כתב בצוואתו
בקשתי שטוחה שישתדלו
להדפיס ספרים שלי, ואני
תפילה להש"ת. צעק לבי אל ה'
בין בחיי בעוה"ז, ובעוה"ב אם
יהיה בכוחי, אקוה שלא להיות
כפוי טובה ח"ו, ובעולם האמת
אקוה כי לא יבשו בי תונמכי.

חזון יחזקאל
רבי יחזקאל ב"ר מרדכי
זלמן אברמסקי זצ"ל:
הג"ר שלום אייזן זצ"ל בעת
הספרו בשעת הלוייה הכריז:
נצטויתי מאת רבינו זצ"ל לפרסם,
שחבטיח שילמליץ טוב לכל מי
שילמוד בספריו, וכן ימליץ טוב
לכל מי שיפיץ את חידושי תורתו.
(רבבות אפרים ארח"ב עמוד
רמ"ח, מלך ביפו פרק מ"ב).

בן לאשרי
רבי יצחק ב"ר אשר
אנשיל הוברמן הרב
מרעננה זצ"ל כתב בספרו:
הנני מוסר מודעה שהחלטתי להתפלל
בלי נדר בכל יום על כל אלה שיעיינו
בספרי, ויגידו בשמי דברי תורה
לאחרים שיושעו מכל צרה
שצריכים ישועה בעוה"ז ובעוה"ב.
וכל הלומד בספרי יזכה ליר"ש,
והצלחה בכל טוב, בזה ובבא
וסגולה גדולה בבית לכל הדברים.

אתוון דאורייתא
רבי יוסף
ב"ר יהודה ענגיל זצ"ל
העיד חתנו הגאון רבי יצחק
מנחם מארגענשטערן זצ"ל
בהספרו
רבינו בטרם עלה השמימה
החבויים שלו יהיה לו למליץ
יושר בעולם העליון

שערי זבול
רבי זבולון
ב"ר אברהם משה המבורגר זצ"ל
הבטיח כמה פעמים שיעשה
טובה ומליץ טוב למי שיעשה
טובה לנשמתו, וכך חרות על
מצבתו

צדקת הצדיק
רבי צדוק
ב"ר יעקב רבינוביץ זצ"ל
אמר קודם פטירתו
שמבטיח כמו הבטחת בעל
מלא העומר שמי שידפיס
דבריו יהיה לו למליץ יושר

מלוצי יין עשיר

די שטערקסטע סגולה פאר אלע פראבלעמען

פארוואס האב איך פראבלעמען אין שטוב?
פארוואס גייט מיך אזוי שווער מיט פרנסה?
פארוואס האב איך צער גידול בנים?
פארוואס קען די דאקטער מיך נישט העלפען?
פארוואס האב איך נישט קיין מזל?

תירוץ

זייל די מקטריגים לאזען נישט אז מיינע תפילות זאלען נתקבל ווערען
וואס איז די עצה? זיך איינקויפען מליצי יושר!

זייט מקיים די צוואה פון די זרע שמשון, פלאצקע גאון, אבני נזר, ילקוט סופר, צדקת הצדיק, לב העברי, רבי יוסף ענגיל, רעננה רב,
און ר' יחזקאל אברמסקי, ר' זבולון המבורגר זצ"ל וואס האבען מבטיח געווען צו זיין מליצי יושר
פאר ווער עס וועט פארשפרייטען אדער לערנען זייערע ספרים.

לע"נ הרה"ק המקובל המלוכ"ן ר' רפאל ב"ר אברהם ריס זי"ע

ועתק משום ההרה מקדם לבית אל, ויט אהלה בית אל מים והני מקדם ויבן שם מזבח לה' ויקרא בשם ה'. ברש"י: אהלה כתיב, בתחילה נטע אוהל
אשתו, ואח"כ נטע את שלו. יש להבין למה עשה שתי אהלים אחד לעצמו ואחד לאשתו, הלא די להם באוהל אחד לו ולאשתו, וכמו שמצינו אצל יעקב
(בראשית לא: לג): 'ויבוא לבן באוהל יעקב ובאוהל לאה', וכתב רש"י: אוהל יעקב הוא אוהל רחל, שהיה יעקב תדיר אצלה, ע"כ. הרי שהיה דר יעקב
באותה אוהל של רחל, ואף שהיה לו עוד נשים, ומכל שכן אברהם שהיה לו רק אשה אחת, היה ראוי שידור באוהל אחד עם שרה. ויש לבאר, שכוונת
שתי אוהלים אלו היתה בכדי לקבל את הגרים, וכמו שמבואר בגמרא (סוטה י:): שאברהם היה עושה פונדק ומאכיל את העוברים ושבים, ומלמד אותם
לברך לפני הש"ת, שהקריא שמו של הקב"ה בפי העוברים ושבים ע"ש. ובדאי בכדי שיוכל לדבר על לבם ויתקבלו דבריו, היה צריך לעשות כן בתוך
אוהלו במקום צנוע, שאז לא יתביישו לאכול אצלו ויוכל לדבר על לבם. ולכן הוצרכו שתי אוהלים, שהלא היו צריכים גם לגייר את הנשים, ואברהם
אינו יכול להתייחד עם הנשים, משום כן הוצרך לעשות אוהל מיוחד עבור שרה שהיא תקבל שם את הנשים לגיירם.
ו"ל שזה הטעם שהקדים להקים את אוהל שרה קודם שהעמיד את אוהלו, כפי שמצינו במתן תורה שקרא הקב"ה לנשים תחילה דכתיב 'כה תאמר
לבית יעקב ותגיד לבני ישראל, ואמרו חז"ל: 'כה תאמר לבית יעקב', אלו הנשים, 'ותגיד לבני ישראל' אלו האנשים. (זרע שמשון פרשתנו אות י').

י"לך אברם כאשר דיבר אליו ה', וילך אתו לוט ואברהם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרון. מה שדקדק הכתוב לכתוב 'וילך אתו לוט', ולא כתיב

מעגלי צדק על פרשת ראה מסוגל לעשירות

ר' ישראל וואלף מאנדעל היה עשיר, ונהפך עליו הגלגל ונעשה יורד ונצרך לבריות, ואמר לו הרה"ק בעל מעגלי צדק מדעוש: **תהגה בספרי מעגלי צדק פרשת ראה, ותוושע ממצוקתך ויהיה לך הרחבה גדולה בלי מצרים. וכך היה, שאחר שלמד מעגלי צדק על פרשת ראה, נושע ויצא ממיצר למרחב, והתברך בהשפעה מרובה בכל עניו.** (הקדמת מעגלי צדק).

כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך כאשר דבר לך ואמרת אוכלה בשר כי תאווה נפשך לאכל בשר, בכל אות נפשך תאכל בשר. אינו מובן. גם יש לבאר מה דכתיב 'וזבחת מבקרך ומצאנך אשר נתן ה' לך כאשר צויתך', והן הלכות שחיטה הלכה למשה מסיני, ואינו מפורש [בקרא הלכות שחיטה], וצריך להבין מדוע. דאה"נ דרש"י כתב (פרשת חיי שרה) 'יפה שיהתן של עבדי אבות מתורתן של בנים', הגה זה נכון כמו שנאמר 'כי מידי דברי בו זכור אזכרנו', והיינו מחמת חביבות הבן חוזר דבריו, אבל למה גופי הלכות ברמז.

ואולי יש לומר על פי מה שכתב הרמב"ן בפרשת בראשית על מה שנאמר דלא היה צריך להתחיל את התורה אלא מ'החדש הזה לכם' שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח בבראשית, משום כח מעשיו הגיד לעמו. דהכוונה בזה, משום דמעשה בראשית אי אפשר להבין רק בקבלה איש מפי איש, ואם כן שאל ר' יצחק דלמה נאמר כלל בתורה הקדושה [מעשה בראשית, כיון דממילא] אין מבין. [ז"ל הרמב"ן: מעשה בראשית סוד עמוק, אינו מובן מן המקראות, ולא יודע על בוריו אלא מפי הקבלה עד משה רבינו מפי הגבורה, ויודעיו חייבין להסתיר אותו, לכך אמר רבי יצחק שאין להתחיל התורה צורך בבראשית ברא, והספור במה שנברא ביום ראשון ומה נעשה ביום שני ושאר הימים, והאריכות ביצירת אדם וחווה, והטאם וענשם, וספור גן עדן וגרוש אדם ממנו, כי כל זה לא יובן בינה שלימה מן הכתובים וכו'].

וכמו כן יש לומר דמצות שחיטה וסודותיה גדולים למאוד, שצריך דוקא [ללמוד הלכות אלו] פנים אל פנים, לכך לא נאמר בפירוש בתורה הלכות שחיטה. ויש לומר דראשי תיבות הלכות שחיטה [מרומז בתיבת] 'חדשהו' 'ח'לדה' 'ד'ריסה', ש'היה ה'גרמה ו'עיקור, דע"י שחיטה מחליף נפש הבהמה לנפש המדבר, וזה 'חדשהו', דעושה חידוש וטובה בנפש הבהמה להעלותו. וכן יש לומר דלמה נקרא שמו של הסכין 'חלף', דנראה לענייני דעתי משום דמחליף מנפש הבהמה להיות בנפש המדבר לעלותו, כמו שכתב המקנה (קידושין פב. ד"ה רשב"א אומר), והיינו 'חלף' שמחליף לטובה, כמו שנאמר (תהלים נ"ה) 'אין חליפות למו ולא יראו אלקים'.

והרמז הוא כמו שנאמר (ש"ע ריש י"ד) דמאוד צריך להיות ירא שמים לבדיקת הסכין, כפי בחינת הלב וכו', על כן מי שאינו ירא שמים, לא יוכל להעמיד החלף, כי אין בכחו להחליף לטובה, דהיינו להעלות מנפש הבהמה למדבר, אדרבא מקלקל ביותר. והנה ודאי אשרי הזוכה להיות שוחט באופן שידע כוונת הלכות שחיטה, כמו שכתוב בהסכמה לרזא מהימנא.

ומה יעשו אזובי הקיר שאין יודעין כלל, רק התקנה לזה כמו שפירשתי בכמה מקומות לפי דברי התפארת ישראל [למה"ל פ"י]. כמו שנאמר (ספרי פנחס כ"ח) 'נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני', שמתדבק ברצון הקב"ה, ואם מכיון כך ומברך הברכה אשר קדשנו במצותיו וצונו וכו', ואני עושה רצון קוני, אז ממילא כל הכוונות נעשו ממילא, כמו שנאמר במנורה [שהיה משה מתקשה בה, אמר לו הקב"ה 'השלך את הככר לאור והיא נעשית מאליה'], וכמו שנאמר בשו"ע (או"ח סי' צ"ד ס"ה) לענין כוונת התפלה, דמי שאינו יכול לכיון הרוחות יכוין לבו לשמים.

והנה בגמרא פסחים (מט:): אמרו, דעם הארץ אסור לאכול בשר, וזה יש לרמז בפסוק על פי הגמרא (תמורה טז). על מה שאמר עתניאל בן קנז 'אם ירחיב ה' גבולי', דהיינו הרחבת גבול בתלמידים, והיינו כעין 'ואתהלכה ברחבה', וזהו גם כן כשתזכה לתורה הקדושה, כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך', אז בכח התורה הקדושה תוכל להחליף נפש הבהמה למדבר ולהעלותו, והיינו 'כי תאווה נפשך לאכל בשר', מחמת הנפש שיעלו עמו נצוצות הקדושה שבבשר הבהמה וכו', העצה איך תוכל לעשות כן, כי קשה מאוד לשחוט על פי הכוונות, רק 'וזבחת כאשר צויתך', דהעיקר של כל הכוונות הוא שתזבח 'כאשר צויתך', [לעשות רצון קונו] וכנזכר לעיל.

כאן בתינוק, הרי גם בתחילת היום שהיה חולה, היה מחויב במילה, אלא שלא היה יכול למולו משום סכנה, דסכנת נפשות היה דוחה מצות מילה, מ"מ לא נדחה המצוה בעצמותו, דהרי אם היו עוברין ומלין אותו גם בעת חליו, היה מצוה בדיעבד, לכן אחר כך שנתרפא, הוא מצוה גם לכתחילה וכו', וכמ"ש הריטב"א (ע"ז מז.) דדבר שפסול רק לכתחילה, לא שייך לקרותו 'דחוי'. וכ"כ הוא מהתם דלכתחילה אסור משום דמאיס למצוה, א"כ הוא גריעותא דמצוה לכתחילה מיהת, משא"כ הכא דאין גריעותא כלל במצות מילה וכו'.

ודוקא תינוק שמתו אחיו מחמת מילה, דליכא אופן למולו עוד בשמיני, אז בטלה ממנה מצות מילה בשמיני גם לענין דיעבד. אבל תינוק חולה קצת, שאם הבריא בו ביום, מלין אותו, א"כ לא בטלה מצות מילה בזמנה, ואם נימול בדיעבד גם בעודה חולה, נתקיים מצות מילה בזמנה, בפרט בתינוק זה שהבריא באמת בו ביום, הרי הוכיח סופו על תחילתו שעומד היה להבריא בו ביום. עוד יש מקום לומר דלא שייך דחוי בתינוק הנימול, שהרי אכל חלב בשוגג והפריש קרבן, והמיר דתו, הואיל ונדחה אדחיי, והוא חייב להביא קרבן אחר, ולא נדחה החיוב שבו (ע' זבחים יב:). והיינו משום דלא שייך דחוי באדם המתחייב, אלא בחפץ שנועשה בו המצוה. והכי נמי התינוק הוא המתחייב במצות מילה, אלא שהוא קטן, לכן הטילה התורה החיוב על אביו ועל ב"ד, ומ"מ אין התינוק כחפץ מצוה, אלא כאדם המתחייב, [ולא שייך דחוי באדם].

וכן איתא במדרש (ילקוט שמעוני שיר השירים רמז תתקפ"א): ר' אליעזר אומר, משל למלך שהיה לו מרתף של יין, נכנס אורח הראשון מזג לו כוס, השני מזג לו כוס,

וכן לשלישי ולרביעי, בא בנו ונתן לו כל המרתף. כך אדם הראשון נתן לו שש מצות, נח נתוסף לו אבר מן החי, אברהם על המילה, יצחק חנכו לשמונה, יעקב גיד הנשה, יהודה יבמה, כיון שעמדו ישראל על הר סיני נתנה להם כל התורה כולה, ע"כ. הרי דנחשב שיצחק עשה המצוה [של מילה, דהרי המדרש מונה זאת למצוה של יצחק], וד"ק. (אבנ"ז י"ד סי' של"ט).

וכ"כ האבנ"ז באו"ח (סימן קכ"ג אות ב'), דלא שייך דחוי באדם, וז"ל: בגברא לא שייך כלל דחוי, וכמה ראיות לזה: א) מהא דעתים חלים ועתים שוטה שאכל מצה בשטותו לא יצא, וצריך לחזור לאכול מצה בחלמותו, אע"ג דנפטר לגמרי [מקודם] ושוב נראה ונדחה. ב) כתב הרמב"ם (פ"ב חגיגה ה"ה) דנטמא ביום ראשון של יו"ט מביא חגיגה כשיטהר, כיון שכבר נתחייב בתחילת היום אע"ג שנדחה כשנטמא ונראה ונדחה.

לע"נ הג"ר דוב בער ב"ר מאיר דושינסקי זצ"ל מפעסט יא"צ ח' חשוון

ואעשך לגוי גדול. בפסחים (דף קיז:): 'ואעשך לגוי גדול', זה שאומרים 'אלקי אברהם', 'ואברכך' זה שאומרים 'אלקי יצחק', 'ואגדלה שמך' זה שאומרים 'אלקי יעקב', יכול יהיו חותמין בכלן, תלמוד לומר 'והיה ברכה' בך חותמין. ובזוה"ק (ח"א עח). איתא: 'ואעשך לגוי גדול, בגין דכתיב לך לך', 'ואברכך' בגין דכתיב 'מארצך', 'ואגדלה שמך' בגין דכתיב 'וממולדתך', 'והיה ברכה' בגין דכתיב 'ומבית אביך'. רבי שמעון אמר 'ואעשך לגוי גדול' מסיטרא דימינא (-הארת צד ימין), 'ואברכך' מסיטרא דשמאלא (-הארת צד שמאל), 'ואגדלה שמך' מסיטרא דאמצעייתא (-הארת קו האמצעי) וכו', ע"כ.

הדר חיוב אכילת מצה עליו, והואיל ואיחדי בשטותו איחדי לאחר מכאן אפי' כי חזרו וחלים וכו', דאי אפשר לומר כן, דלא שייך לומר דחוי מחמת דגברא לא היה בר חיוב בתחילת חלות חיוב המצוה.

ב וכן משמע מדברי הטורי אבן (ר"ה כח). שכתב בנוגע מי שאכל מצה כשהיה שוטה, וז"ל: אין לומר דכיון דכשהוא שוטה הרי הוא כשוטה לכל דבריו ופטור מן המצות, א"כ ה"ל דחוי, ואי בתחילת ליל פסח נעשה שוטה ופקע חובת מצוה מיניה, אע"פ שחזר וחלים באותו לילה לא

לכבוד עורך הגליון מליצי יושר

בנוגע המכתב בפרשת בראשית תשפ"ד, איך לקבל היסורים בשמחה, ראיתי לנכון להביא רעיון נפלא ששמעתי ממגיד אחד, וכך אמר: בבחורתי למדתי אצל מגיד שיעור למדן גדול, כל השיעור היה מלא הגדרות ולומדות, לפעמים לא ידענו פשוט הפשוט בגמ', אבל לא נורא, העיקר שמבינים היטב החילוק בין שני התירוצים של הקובץ שיעורים.

פעם כשבאנו לתוס' ארוך ומסובך, התוס' מביאים שם הרבה ראיות לכאן ולכאן אם ר' יוחנן סובר קנין פירות כקנין הגוף או לא, אז המג"ש במקום שייסביר לנו התוס', הוא אמר כך: התוס' כבר עשו החשבון דר' יוחנן סובר דקנין הגוף הוא, ועכשיו יש להסביר מהו הגדר של קנין הגוף.

וסיים המגיד: הנוגע לעניינינו, יש לשנן לעצמינו הרבה פעמים: הקב"ה כבר עשה החשבון שהמצב שאנו נמצאים, הוא באמת דבר טוב, איך הצרה הוא דבר טוב? על זה יש לנו לסמוך על הקב"ה שהוא כבר עשה החשבון איך זה טוב. והנשאר לנו הוא להודות לו על הטובה, ולהיות בשמחה.

החותם בברכה

מ.ר.א. מאנסי

ונראה לפי מה שפירש בספר באר מים חיים (בפרשתינו), מה שאמר הקב"ה לאברהם 'אשר יצא ממעיך הוא יירשך', דהנה אמרו חז"ל 'תולדותיהן של צדיקים אלו מעשיהם הטובים', וברוחניות יש להם בנים העליונים, וגם 'בן משק ביתי הוא דמשק אליעזר' היה תולדה רוחני שלו, מ"מ אמר לו הקב"ה: 'זה אשר יצא ממעיך הוא יירשך', והיינו שהבטיח לו גם על תולדה גשמית ממש שיצא ממנו, עכ"ל.

והנה כי כן ראינו אצל כל הצדיקים, שאף שזכו לתולדות רוחני, מ"מ שפכו לבבם כמים לפני ה' שיצא מהם גם תולדות גופני, ואף שהצדיק בכח מעשיו מעורר שפע לעולם, ובזכותו מתקיים עולמות עליונים ותחתונים, וא"כ כל הברואים הם תולדותיו לפי שמתקיימים בזכותו, וא"כ יש להבין איזה רצון יש להם גם לתולדות גופני. ויש להסביר הדבר דהנה כן יסד הקב"ה בתחילת הבריאה, שהעליונים יושפעו מן התחתונים ע"י מעשיהם הטובים, והיו העליונים והתחתונים אחד, כבגד אחד שלם, רק ע"י מה שחוטאים חלילה נעשה קרע בין העליונים לבין התחתונים, והעובד ה' הבונה עולמות ותולדות רוחניים, הרי הוא בבחינת מאחה את הקרע בין העולמות, ומחברם שוב יחד להיות לאחדים, אמנם אין זה נחשב כבנין חדש. אמנם המעמיד תולדות גופניים שהם יאחזו במעשים טובים, נמצא הרי הוא בבחינת בונה בנין חדש מה שלא היה עד עתה. ומהאי טעמא לא הסתפקו הצדיקים בתולדות הרוחניים, ובמה שזכו להעמיד שמים וארץ ע"י מעשיהם הטובים, כי רצו להעמיד דבר חדש לה'.

וזה כונת המדרש 'אחות לנו קטנה שאיחה את כל באי עולם כזה שמאחה את הקרע', היינו שאחה אברהם את כל באי עולם כזה שמאחה את הקרע, היינו דבר שהיה תפור מקדם, ונעשה קרע ביניהם, כן אברהם איחד את העולמות העליונים והתחתונים בכח צדקתו, אמנם 'שדים אין לה', שעדיין לא היה לו בנים גשמיים, שהצדיקים חפצים בזה להעמיד דבר חדש לה', ולכן אמר לו הקב"ה 'לך לך מארצך ואעשך לגוי גדול', כאן אי אתה זוכה לבנים היינו לבנים גשמיים, ואף שכבר היה לו תולדות רוחניים, מ"מ שם 'אעשך' לגוי גדול, והיינו שיהיה לך מגופך ממש תולדות.

לע"נ הג"ר יעקב אהרן ב"ר שמשון פישער זצ"ל יא"צ ט' חשוון

ואעשך לגוי גדול. אמרו חז"ל: ואעשך לגוי גדול, זה שאומרים אלקי אברהם. ואברכך זה שאומרים אלקי יצחק, ואגדלה שמך זה שאומרים אלקי יעקב, יכול יהיו חותמין בכלם, תלמוד לומר 'ויהי ברכה', בך חותמים ולא בהם. וכתב בספר גליא רזא, דהנה על ג' דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח, אברהם הוא נגד עמוד גמילות חסדים, יצחק נגד עמוד עבודה שהיה קרבן עולה תמימה, ויעקב נגד עמוד התורה יושב אהלים. ובסוף הגלות בזמן הגאולה, כתיב 'ושביה בצדקה', דגם אם נתמועטו עמוד התורה ועבודה, אבל בזכות גמ"ח יגאלו כדכתיב 'בחסד ריחמתך', וזה 'בך חותמין', במדת אברהם אבינו שהוא מדת החסד והצדקה, עכ"ל.

ועוד אפשר לומר באופן אחר, היות אם יהיה סוף הגאולה רק בזכות יעקב, אז אין זה כי אם ישועת ישראל, ונבדל מהם שאר עמים. ואם יהיה סוף הגאולה רק בזכות יצחק, הרי נבדל מהם בני קטורה. אבל כיון דכאשר רק בך חותמים והיינו לאברהם, אז יהיה כדכתיב 'ונהרו אליו כל הגוים', ואז אהפוך אל שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' שכם אחד. לכן בך חותמים, כי אברהם הוא אב המון גוים.

ושמעתי לפרש באופן אחר על דרך זה, כי ראינו בדורות הקדמונים, אשר היו דורות שבהם היה שמדיות רח"ל, ובני ישראל מסרו נפשם על קדושת ה' על מוקדה על המזבח, לפני ה' עולה, וזה בבחינת 'אלקי יצחק', כגון בשנת תתנ"ו ושנת ת"ח וכו' ה"י, וכן כאלו אשר בסגופים ותעניות עבודתם, וזה ג"כ בבחינת יצחק. ושוב היו דורות מלאים תורה בישיבות, בבחינת 'אלקי יעקב', יושב

הנה כל דבריהם הקדושים מרמזים על ענין אחד, על פי מה שמובא בזה"ק (שם עז:): 'לך לך וכו' לאתקנא דרגא דילך', והיינו כי אברהם אבינו ע"ה היה מדרתו חסד שהוא ענין התפשטות, והשתדל לפרסם כבוד אלהותו יתברך בהתפשטות רב בכל העולם, ולכן גייר גיורים הרבה להכניס כל העולם תחת כנפי השכינה. ואמר לו הקב"ה 'לך לך' מאותו התפשטות שבין האומות, כי באמת כל הגרים שגייר, חזרו לסורם אחר פטירתו (ע' פרקי דר' אליעזר פרק כ"ט). וכנגד 'לך לך', זה 'ואעשך לגוי גדול', והיינו התפשטות הקדושה בזרעך, וכמו שאמרו חז"ל 'אותה אומה שכתוב בה כי מי גדול, אני מעמיד ממך'. וזה כוונת הגמרא 'זה שאומרים אלהי אברהם', כי שלוש תוארי ה' יתברך 'הגדול הגבור והנורא', נגד קדושת האבות, ו'הגדול' היינו התפשטות, וזה מצד הגדולה והחסד. וזהו ג"כ מה שאמרו 'מסיטרא דימינא' וההתגלות ע"י אברהם אבינו ע"ה.

'ואברכך' מרמז על יצחק אבינו ע"ה, וזה שאמרו 'ואברכך' בגין דכתיב 'מארצך', והיינו שנצטוו לצאת מהתפשטות שלו 'אל הארץ אשר אראך', שזה מרמז על יצחק, שבו נאמר 'גור בארץ הזאת', ומדת יצחק הוא הצמצום, שראה שמכל גיורי אביו לא נשאר שחזרו לסורם, ולכן צמצם

קדושתו שלא להתפשט בין העכו"ם, ולכן לא כתיב ביצחק שגייר גיורים, רק ברמז שרמזו חז"ל (בר"ר פ"ד: ד:) 'בארץ מגורי אביו' - מגיורי אביו. כי מעט היו הגרים שגייר, שלא גייר רק יחידים שהבין שלא יחזרו לסורם. וזה שאומרים 'אלהי יצחק', מדת 'הגבור', דגבורה היא מדת צמצום. ומרמז בזה"ק 'ואברכך' מסיטרא דשמאלא, שמצינו בו ברכה מפורש 'וימצא בשנה ההיא מאה שערים ויברכהו ה'', כי מדת הצמצום שם צריך לברכה. וגם להמדרש שהובא ברש"י 'ואברכך בממון', זהו ממדתו, דכתיב 'מצפון זהב יאתה', והרוצה שיעשיר יצפין (ע' ב"ב כה:), וביצחק נאמר 'כי גדול מאד', שאמרו (בראשית רבה ס"ד, ז) זבל פרדותיו ולא כספו וזהבו של אבימלך, דכל כך היה עושרו בהפלגה כמשמעות לשון 'מאד' דקרא וכו'.

'ואגדלה שמך' בגין דכתיב 'וממולדתך', וזה שאומרים 'אלהי יעקב', כי 'ואגדלה שמך' מרמז על יעקב אבינו ע"ה, כי שם כל דבר מורה על החיות שיש בו, וכמו שנאמר באדם הראשון 'וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו'. 'ואגדלה' לשון גדולה הוא התפשטות, 'ואגדלה שמך' שיהיה הקדושה בהתפשטות בחיות בלא הפסק, והתפשטות מצד אברהם עצמו עדיין אין בטוחות על הקיום לעד, כי היה גם פסולת בזרעו, וכן בגרים שגייר כנ"ל. אבל יעקב הוא 'שפת אמת תכון לעד', ולא יצא פסולת מזרעו, ומאתו נתפשט קדושת ישראל לעולמי עד. וכן הגרים שבשם ישראל יכנו, הם ג"כ כקטן שנוול להיות בהם ג"כ כח הקיום לעד, וזה גידול השם, דהיינו התפשטות החיים לזכות לחיי עולם, דכל ישראל יש להם חלק לעוה"ב, וזוכים לחיי עולם, וזה מצד מדת אמת ליעקב, וקו האמצעי הוא הממשיך מן הקצה אל הקצה, וזה שאמרו 'ואגדלה שמך' בגין דכתיב 'וממולדתך'. והיינו דכתיב (תהלים נא:ז) 'ובחטא יחמתני אמי', ומצד זה בא הפסקת החיים בעולם. ויעקב אבינו ע"ה שיהיה כמו אדם הראשון קודם הקלקול, ולא היה בו שום צד שליטה מיצה"ר, ולכן יעקב לא מת, והוא החיות שבעולם, והיינו חיות הקדושה שבזרע ישראל בלא הפסק.

לע"נ הג"ר שלום ב"ר אליעזר אבא ליטוואק זצ"ל יא"צ ט' חשוון

לך לך מארצך וממולדתך ואעשך לגוי גדול. וברש"י: שם אתה זוכה לבנים, וכאן אי אתה זוכה לבנים. ונראה דאיתא במדרש: רבי ברכיה פתח, אחות לנו קטנה ושדים אין לה, 'אחות לנו קטנה' זה אברהם שאיחה את כל באי העולם, בר קפרא אמר כזה שהוא מאחה את הקרע, 'קטנה' שעד שהוא קטן היה מסגל מצות ומעשים טובים, 'ושדים אין לה', שעדיין אין לו בנים, ע"כ. וצ"ב מה הכונה שהוא מאחה את הקרע.

ספר מנחה חדשה להרה"ק רבי ברוך פנחס מסקאליא זי"ע

שכתב בהקדמת הספר בזה"ל:

ואקוה לה, מי שיחזיק ספר זה בביתו ובפרט מי שילמוד בו, כי זכות של תיבת "בראשית ברא" יגן עליו שיהיה לו רפואה לכל אבריו, כי "ברא" לשון רפואה. וזכות אבותי הקדושים יגן עליו ועל כל ישראל, שירפא לכל גופינו ויסלח לכל עווננו, וישלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידינו.

בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ. נ"ל בעז"ה ע"פ מאמרם ז"ל בתלמוד שבת דף ל"א ע"ב: דאמר רבי יוחנן משום ר"א, אין לו להקב"ה בעולמו אלא אוצר של יראת שמים בלבד, שנאמר (דברים י"ב) "ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה". וזה שמרומז בתורה הקדושה בתחלת הבריאה **בראשית ברא אלקים את השמים, בגימטריה **ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה עם** [תוספת אותיות] **י"ה** - "כי ביה ה' צור עולמים" (ישעיה כו ד), בשביל שיראו מלפניו ית"ש ויתעלה (עי' שבת שם).**

נבחר דוד היו כל ישראל ראויין למלכות, משנבחר דוד יצאו כו' עכ"ל. ועיין ספר באר שבע (פ"א תמיד) דהקשה אהא דאמרינן שם 'אין ישיבה בעזרה אלא למלכות בית דוד לבד', והא כתיב 'ועלי הכהן יושב על מזוזת היכל ה'. ויתירי וז"ל: דדוקא מן דוד ואילך אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד, עכ"ל. והנה על פי מכילתא הנ"ל דבריו מוטעמים ביותר, דכיון דקודם שנבחר דוד היו כל ישראל ראויים למלכות שזכה בה דוד, הנה היתה

איפוא בחינת המלכות הזאת מתפשטת אז בכל ישראל, ולכן גם מעלת הישיבה בעזרה המתייחסת למלכות דוד, הנה היתה אז המעלה הזאת אל כל ישראל וכמובן. א"כ הכי נמי יש לומר דקודם שהובררו ישראל מעכ"ל, היה מועיל תשובה גם בעכ"ל, וזה מפאת ענין הישראליות אשר היה מתפשט גם בהם, ודו"ק היטב כי הם דברים עמוקים בס"ד.

והנה בנוגע תשובת תרח, עיין גור אריה (נח יא:לב ד"ה שהרשעים קרוים מתים) שכתב וז"ל: אע"ג שעשה תרח תשובה וכו', יראה שלא נתכפר לו רק עם המיתה, ובחייו נקרא 'מת', כיון דכל זמן שהיה חי עדיין לא נתכפר לו החטא, והמיתה היא מכפרת עליו, כי כל מיתה היא מכפרת עכ"ל. וצ"ע דתשובה הא מהני גם בלא צירוף המיתה זולת בחילול ה' כמבואר שלהי יומא, ואולי היה לתרח חטא חילול ה'. ואמנם לפי הנ"ל יש לומר דלא הועילה תשובתו מפאת דבן נח אין מועיל תשובה, ורק המיתה היא שכיפרה עליו, דכפרת המיתה הוא ענין כפרה בפני עצמו.

ואולם נראה דכפרת המיתה היתה גם כן רק בצירוף כח התשובה, דמה שכתבו ז"ל דבבן נח לא מהני תשובה, נראה פשוט הכוונה דנשאר החטא עליהם גם אחרי מיתתם ואין המיתה מכפרת, וא"כ אכתי היה דין דבני נח דקודם מתן תורה, שונה מדין בני נח שאחר כך, כיון דאז הועילה התשובה על כל פנים בצירוף המיתה, אלא דלא היה להם דין ישראל גמור לענין תשובה, והיתה התשובה צריכה לצירוף המיתה, ובאתי רק להעיר. (בית האוצר מערכת א-ד כלל ח' אות ז"ב).

לרפואת ר.מ.ב.ע.י.ה.

ויאמר ה' אל אברם לך לך. תיבות אלו 'ויאמר ה' אל אברם לך לך' בגימטריה 'שדי גשם'. ויש לפרש הכוונה על פי מה דאיתא בספר הקדוש שם משמואל (ר"ה דף נב.) לפרש מה שאמרו (תנחומא מקץ י'): מפני מה נקרא שמו יתברך 'שדי', שאמר לעולמו די, שבשעת הבריאה היו שמים וארץ מותחים והולכים, עד שגער בהם הקב"ה ואמר להם די, ע"כ. דהכוונה מה שאמרו דהיו 'מותחים והולכים', דהיו מתרחקים מרוחניות ומתגשם ומעלים על האלקות, עד שגער בהם הקב"ה שלא יתגשם ויעלים עוד, כי אז לא יוכל מבקש האמת למצוא אותו, ע"ש נועם דבריו הקדושים. וידוע אומרים ז"ל (ע"ז ט.) דעד אברהם היו שני

אוהלים בבהמ"ד של שם ועבר. אמנם בדרך כזה כאשר אברהם אבינו הלך למסעיו ויסע ויטע אשל באכילה שתיה לוי, וטלטל עצמו ממקום למקום לזכות הרבים, והנפש אשר עשה בחון, ועם דרכו בגמילת חסדים והכנסת אורחים, בסדר הזה כדרך 'אלקי אברהם', בן חותמים באחרית הימים, כן נראה לעינים, דבדורות האחרונים החלו דרכי חסידות לעשות עבודה ע"י אכילה ושתיה לוי כדרכו של הבעש"ט ז"ל, וצדיקים מזכים הרבים בטלטול ממקום למקום לקרב נפשות לה' ותורתו לקרא כולם בשם ה' לעבדו שכם באחדות, ודבר אחד מדבריו אחר לא ישוב ריקם, וזה 'בן חותמים', וכאשר בדרך הזה יכלו עמוד באמונתם באחרית הימים.

והנה דבר ה' אליו לאמר לא יירשך זה. צ"ב מה הכוונה ב'לאמר'. ושמעתי מה"ר אברהם יצחק הל"ו בשם הרב דנשחזי זצ"ל, כי ברית כרותה לשפתיים (מו"ק יח.), לכן היה הקב"ה מזדו את אברהם שלא לומר כן 'ואנכי הולך ערירי', פן 'ותגזר אומר ויקם', לכן אמר לו הקב"ה 'לאמר', והיינו שתאמר בבטחון 'לא יירשך זה', שיהיה לך בן.

לע"ה הרה"ק ר' שמואל אברהם ב"ר אליעזר חיים רבינוביץ אדמו"ר ממעוזבו זצ"ל י"א צ"ד תשרי

ואתה תבוא אל אבתיך בשלום תקבר בשיבה טוב. פרש"י: אל אבתיך, אביו עובד עבודה זרה, והוא מבשרו שיבוא אליו, למדך שעשה תרח תשובה, ע"כ. הנה ממה שכתבו ספרי הדרוש כולם דלא מהני תשובה בבני נח, ויש לזה ראיות ואין כאן מקומו, א"כ תיקשי אמאי נתקבלה תשובת קין ותשובת תרח וישמעאל. ונראה על פי דברי התוס' (נדה ע:) דכתבו דאע"ג דעכו"ם אין קרוים 'אדם', עכ"ל קודם מתן תורה היו גם בני נח קרוים 'אדם', ע"ש. וכבר הבאנו דוגמא לזה מגמ' מגילה (דף יד.) שאמרו: 'עד שלא נכנסו ישראל לארץ, הוכשרו כל הארצות לומר שירה, משנכנסו ישראל לארץ לא הוכשרו'. והיינו דקודם שנתקדש ארץ ישראל היתה קדושת ארץ ישראל מתפשטת בכל הארצות, ולכן היו כולם כשירות לומר שירה, והכי נמי קודם שנבחרו ישראל מבני נח במתן תורה, היה ענין הישראליות מתפשט בכלם, ולכן היו כולם קרוים 'אדם'.

והנה נזכרתי עוד, דנמצא דוגמאות רבות לזה במכילתא פרשת בא, וז"ל: עד שלא נבחרה ארץ ישראל היו כל הארצות כשירות לנבואה, משנבחרה ארץ ישראל נפסלו כל הארצות. עד שלא נבחרה ירושלים היו כל המקומות כשירות להקרבה, משנבחר ירושלים יצאו וכו', עד שלא נבחר בית עולמים היתה ירושלים כשירה לשכינה, משנבחר בית עולמים יצתה ירושלים וכו', עד שלא נבחר אהרן היו כל ישראל ראויין לכהונה, משנבחר אהרן יצאו וכו', עד שלא

מוסרי הג"ר אלחנן יוסף הרצמאן זצ"ל

'מבטיח אני להעושים לטובת נשמתו' אלחנן יוסף בן שמואל וצפורו, להתמלל בעדם שיהיה נפקד בכל מה שצריך במהרה דיין'

סיפר לי הרב לייב ב. שליט"א מירושלים, שידוע לו מיהודי עני שהיה צריך להשיא בתו בירושלים, ולא היה לו כסף על נדוניה, והלך לאחד המוסדות כמדומני ליישבת 'חיי עולם', וביקש מאחד הפקידים שיתן לו כתובת של נדבן מארה"ב, ונתן לו הפקיד כתובת של אחד שכמעט אף פעם לא נתן כלום, אולי רק לעתים רחוקות מתנה מועטת. והלה שלח מכתב בקשה לנדבן זה, ותיכף שלח לו הנדבן את כל הנדוניה כפי שביקש במכתבו.

הלך האיש הזה ונתן תודה לפקיד מיישבת חיי עולם וסיפר לו את כל המאורע איך ששלח לו כל הנדוניה עד הפרוטה האחרונה בפעם אחת בלי להתרוצץ.

אמר לו הפקיד הנ"ל, שהאמת הוא שנתן לו כתובת של אדם שכמעט מעולם לא שלח ליישיבה אפילו פרוטה אחת, ורק כדי להפטר ממנו נתן לו כתובת איזו שהיא, וזה פלא גדול ששלח לו כל כך הרבה. ואז הפקיד שלח תיכף מכתב לנדבן הנ"ל שישלח תרומה גם ליישיבה, ומהו פשר הדבר ששולחים לו כסדר מכתבים ובקשות בכל שנה, ומעולם לא שלח להם תרומה הגונה. ענה לו הנדבן במכתב שמעשה שהיה כך היה: בתו הכלה נחלתה לפני החתונה, ועשה נדר שמכתב הבקשה הראשון שגיע אליו מענייני הכנסת כלה ישלח את כל הסכום המבוקש, והיה זה המכתב הראשון לאחר שנדר, לכן שלח לו כל הסכום. רואים בחוש השגחה עליונה לכל נברא ונברא, ואיך שלא לדאוג משום דבר, כן עזרנו השי"ת לראות האמת בכל דבר ולקלוף הקליפות החיצוניות שמעוררים את עיני שכלינו.

אלפים תהו, ובימיו התחילו ב' אלפים תורה, על כן אמר לו הקב"ה 'לך לך', שילך לפרסם האלקות, דהרי כבר נגמר זמן התהו, ודי לשימוש הגשמיות, ועתה בא זמן גילוי הרוחניות, וזה 'שד' - שכבר די, 'גשם' - הגשמיות.

לע"נ הג"ר יעקב ישראל ב"ר מרדכי בן ציון קארף אדמו"ר מזעוויל זצ"ל יא"צ ט' תשרי

את הקיני ואת הקניזי ואת הקדמני ואת החתי ואת הפרזי ואת הרפאים ואת האמורי ואת הכנעני ואת הגרשגי ואת היבסי. וברש"י: עשר אומות יש כאן, ולא נתן להם עתה אלא שבעה גוים, והשלשה 'אדום מואב ועמון', שהם 'קיני קניזי קדמוני', עתידים להיות ירושה לעתיד, שנאמר 'אדום ומואב משלוח ידם, ובני עמון משמעתם', ע"כ.

ויען שהכתוב הולך ומונה עתה בחדא מחתא הארצות של עשר אומות, שבכללן אתה מוצא שלש אלה שעתידות להיות לנו לנחלה לעתיד לבוא אבל לא קודם, לכן אמר קרא בפעם הזאת 'לזרעך' לבד, ולא 'לך ולזרעך' כאמור לפניו (בראשית י"ג) ולאחריו (בראשית י"ז), [כי שם הזכיר הכתוב רק שבעה גוים, ולכן כתיב גם 'לך', כי שבעה גוים נתנה הקב"ה לאברהם עצמו במתנה מעכשיו להנחילה לזרעו אחריו, כמו שאמרו 'ירושה היא להם מאבותיהם' (ב"ב ק"ט), וכדכתיב 'קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה'].

ואם ישאל השואל מה נשתנו אדום עמון ומואב והיינו קיני קניזי קדמוני, מבני אברהם יצחק ויעקב, ואיך תעבורנה ארצותיהם לנחלה לבני, הלא ירושתם אף היא חקוקה בתורה, דבאדום כתיב 'כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר', ובמואב כתיב 'כי לבני לוט נתתי את ער ירשה', ובעמון כתיב 'כי לבני לוט נתתי ירשה'. התירוץ הוא, דאף באחד מהם לא נאמר 'עד עולם', לכן אין ירושתם ירושת עולם, ואילו באברהם כתוב 'עד עולם' (בראשית י"ג), 'לאחזת עולם' (בראשית י"ז).

לזכות מ.ב.פ.ר. להצלחה בכ"ע

ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה. כתב הרמב"ן וז"ל: דוע כי אברהם אבינו חטא חטא גדול בשגגה, שהביא אשתו הצדקת במכשול עון מפני פחדו פן יהרגוהו, והיה לו לבטוח בה' שיציל אותו ואת אשתו ואת כל אשר לו, כי יש באלהים כח לעזור ולהצילו. גם יציאתו מן הארץ וכו' מפני הרעב, הוא עון אשר חטא, כי האלקים ברעב יפדנו ממות, ועל המעשה הזה נגזר על זרעו הגלות בארץ מצרים ביד פרעה, עכ"ל.

ודברי הרמב"ן צ"ע כוונתו, מה היה כאן החטא הגדול של אברהם אבינו ע"ה, ואיך יכולים להתבטא כך על אברהם אבינו, כך שואלים המפרשים. והנה זהו קושיא מן הסברא, אבל עוד מקשים על הרמב"ן מגמ' מפורשת (ב"ק ס:): ת"ר רעב בעי, פזר רגליך, שנאמר ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה לגור שם, ע"כ. הרי הגמ' יליף מאברהם אבינו שאם יש רעב בעי, אז פזר רגליך לצאת מהעיר, וא"כ היה מותר לאברהם לצאת.

והנראה לענ"ד לבאר עומק כוונת הרמב"ן, דהנה מצינו שני דרכים בבטחון: (א) שהקב"ה מנהיג את העולם בדרך הטבע, והכל מהבורא ית"ש, אבל הנהגת העולם זהו על פי דרך הטבע. (ב) שהקב"ה מנהיג את העולם למעלה מדרך הטבע, כמו שמספרים על הצדיק המפורסם רבי נחומה הורדנר ז"ע, שהיה בעל צדקה גדול, והיה מסתובב בקופות של צדקה בשביל עניים ואלמנות ויתומים ופדיון שבויים, והיה בעל בטחון גדול, וקרה פעם שקופת הצדקה של רבי נחום ז"ל נתרוקנה לגמרי, כיון שחילק הכל לעניים ולנצרכים, ובאותו היום היה זקוק למאה וחמישים רובל לפדיון שבויים, ואם לא היה מקיים המצוה באותו יום, היה האיש וכל בני ביתו אובדים בצרתם. כשנודע

הדבר לרבי נחום ז"ל, נכנס לביתו של עשיר אחד וביקש ממנו הלואה מאה וחמישים רובל עד למחרת היום בשעה שתיים עשרה. אמר לו העשיר בודאי הייתי מלוה לך, אבל עלי לנסוע לרגל מסחרי, ואשאל את אשתי שהיא מנהלת את העסק שלי. והשיב לו רבי נחום: אל תדבר על כך עם אשתך, כי נשים דעתן קלות, אני אבטיחך נאמנה שלמה שלמחר בשעה שתיים עשרה אביא לך את כל הק"נ רובל. ואז השיב לו העשיר אולי תוכל ללוות ממקום אחר. אמר לו רבי נחום ז"ל: כבר לויתי הרבה מנכבדי העיר, והשעה דוחקת, ואז לא היה יכול לסרב לו והלוה לרבי נחום זצ"ל כל הסכום. ורבי נחום היה לו בטחון שהקב"ה ודאי יזמין לו את הסכום שיוכל לעמוד בהתחייבותו. והיה למחרת ופעמון העיר כבר צילצל אחד עשר פעמים, וכסף אין לו להחזיר, פגשו הגביר בר' נחום ואמרו לו ר' נחום הבעל בטחון האמיתי: הלא יודע ספר אתה, ובודאי אתה יודע מה שמפרש הרמב"ם הפסוק 'אהיה אשר אהיה', דאמר הקב"ה אהיה לעזר לכל איש אשר מאמין הוא כי אהיה עמו, שאם אדם בוטח בה' כי יוכל לעשות נסים ונפלאות שלא כדרך הטבע, אני עוזרו. אבל זה שאינו מבין שאני מנהיג הטבע, אז אני משאירו ביד המקרים, ואז יקרא ואני לא אענה. והוסיף ר' נחום: ואני מאמין בלב שלם בהקב"ה, וכל הנסים שעשה עמדי מנעורי ועד היום הזה, ובודאי יעשה עמי חסד גם היום הזה.

העשיר חזר לביתו, והנה ניגשו ב' אנשים לרבי נחום מבני דלת העם, ואמרו לו רבי: אם יש לו פנאי נא ישוב הביתה, כי יש בידינו סכום של ק"מ רובלים כסף נדוניה שאנו רוצים להשליש ביד רבינו. שאלם רבי נחום: האם תתנו לי רשות להשתמש בכסף הזה לדבר צדקה. והשיבו לו בודאי, והרי לשם כך אנו מפקידים בידך הכסף, שאם לא כן היינו מוסרים הממון בהיתר עיסקא הנהוג. ר' נחום בירך אותם בברכת מזל טוב ושניהם פנו לדרכם, וכרגע הביא הכסף להעשיר אחרי שהוסיף עשרה רובל משלו, והיה הדבר לנס גדול, אבל ר' נחום ז"ל ביקש מן העשיר שלא יפרסם הדבר.

הרי רואים שאם יש בטחון בהקב"ה שהוא מנהיג את העולם למעלה מדרך הטבע, אז הקב"ה מתנהג עמו גם למעלה מדרך הטבע, ואם אדם חושב שהכל הוא טבע, אז הקב"ה מתנהג עמו כדרך הטבע. וראיתי שמביאים תלמידי הגה"צ המפורסם רבי הירש מיכל שפירא בעל ציץ הקודש ז"ע שהיה רגיל בפיו לאמר את דברי הספר ראשית חכמה (שער האהבה פ"ו) כי בזמנו היו אנשים יחידים שנתפרנסו ע"י אליהו זכור לטוב, ואחד מהם עודנו חי בצפת, ע"כ. וא"כ אנו רואים מדרגת הבטחון בה' עד הסוף שלא יחסר לו די מחסורו בצרכיו ההכרחיים, ואז הקב"ה עוזרו ששולח אליהו הנביא לפרנסו, ואם אין לו זכות ע"י אליהו, ישלח לו הקב"ה שליח אחר, אבל לא יעזוב את האדם הבוטח בה' בטחון אמיתי שבודאי הקב"ה יעזור לו.

ולפ"ז יבואר עומק כוונת הרמב"ן, דכיון שיש מדרגה בבטחון, שהקב"ה מנהיג את העולם למעלה מדרך הטבע, וא"כ אברהם אבינו כבר מלומד בנסים שניצל מאור כשדים, היה לו לבטוח בהקב"ה בטחון גדול שיפרנס אותו ואשתו וכל אשר לו, וא"כ במצב הזה שאברהם אבינו נהג בדרך הטבע וירד למצרים וסיכן את אשתו וכו', זהו היה חטא גדול בשגגה כפי מדרגתו של אברהם אבינו, ולכן נגזר על זרעו גלות בארץ מצרים. ובאמת שאם אדם יש לו בטחון בהש"ת שהוא מנהיג את העולם בדרך הטבע, זהו ג"כ בטחון שיש מנהיג לבירה. אבל במידת הבטחון שהש"ת ישנה הטבע בשבילו, היא מדרגת צדיקים אמיתיים, וא"כ מובן מאוד דבריו הקדושים של הרמב"ן שדוקא על אברהם אבינו שהיה כל כך גדול בבטחון בה', וכאן נהג כדרך הטבע, לכן זה נחשב אצלו לחטא. ומובן מה שאמרה הגמ' דבשעת רעב פזר רגליך, דזה הנהגה להמון עם, ולא לאברהם אבינו.

מאמר מספר צפנת פענח להרה"ק מופת הדור רבי אליהו גריידיץ ז"ע שכתב

דמסוגל מאמר זה להינצל מאויבים

וז"ל: וכפי הזריעה (-לכוין בתפילה הכוונות שכתוב במאמר זה) יש לילך בטח שכן יהיה בעזרת השי"ת הצמיחה מזה. ואולי יהיה סיעתא דשמיא שיהיה עוד הרבה תועלת יותר ממה שאני משער, ויקיים בזה כעין מה דכתיב 'ויזרע יצחק בארץ ההוא וימצא בשנה ההוא מאה שערים ויברכהו ה'.

[אות ד']: אך אמר רבה בר בר חנה, אל תמהר בזה [להתפלל על מפתלת], אלא יהיה לך בירור גמור ע"י הרבה ישוב הדעת, אימתי יש לעשות כן. ואמר לזה משל נאה מה דאשתעי נחומי ימא, שאם רואין מרחוק גל, ואי אפשר לידע בראות עין מרחוק, אם הגל עומד במקומו, או הרחיק ממנו, או הגל מתקרב אצלו. כאשר גם אנחנו ברואינו אדם מרחוק הרבה, לא נדע אם בא לכאן, או מתרחק, או עומד על מקומו.

אז יש בגלי הים סימן ברור: בבא הגל נכחו, אז רואים כניצוצי אור, מתנועת ריבוי המים של הגל הבא למולו, לכן אם רואה מרחוק הניצוצים אלו, ידע כי הוא בסכנה גדולה, כי הגל מתקרב אליו, והגל מכוון נגדו בקו השווה. דאם היה מתעקם הגל, לא היה רואה הניצוצות, [שהניצוצות רואים רק בעת שהגל] בא בדרך ביאתו שוה לעיניו. ולכן מדייק רבה בר בר חנה לומר 'האי גלא דמטבע לספינתא', היינו אותו הגל העתיד להטביע הספינה, ולכן לא אמר 'ההוא', דמשמעות של 'ההוא', הוא על מעשה שהיה.

וממשיך רבה בר בר חנה, דהאי גלא 'מתחזי כי ציצותא חוורתא ברישא', דרואים ניצוצי אור, כיון שתנועות המים הולך לנגדו, ואז לא תנוח, אלא 'ומחינן ליה באלוותא' (מכים אותו במקלות), והיינו שזורקים נגד הגל הבא בקנה שריפה - 'קאנאנען שישע', ובאבני הקלע וכהנה, כמו שכתב בספר הברית. [המשך בשבוע הבא]